



Transect-rapport 2683

Hilversum, Heuvellaan 50

Gemeente Hilversum (NH)

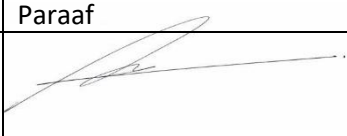
Archeologisch bureauonderzoek (BO) en inventariserend
Veldonderzoek (IVO), verkennende fase

transect

ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK ► ADVIES



Auteur	Drs. T. Nales
Versie	Concept
Projectcode	20020012
Datum	27-03-2020
Opdrachtgever	Buro SRO 't Goylaan 11 3523 AA Utrecht
Uitvoerder	Transect b.v. Overijsselhaven 127 3433 PH Nieuwegein 4814976100
Onderzoeksmelding	Gemeente Hilversum
Bevoegde overheid	Mw. A. Koenders
Adviseur bevoegde overheid	Transect, Nieuwegein
Beheer documentatie	Foto van het plangebied ten tijde van het veldonderzoek (26-03-2020)
Voorblad	

Autorisatie		
Naam	Datum	Paraaf
Drs. A.A. Kerkhoven (Senior archeoloog)	03-04-2020	

ISSN: 2211-7067

© Transect, Nieuwegein

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

Transect aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Samenvatting

In opdracht van Buro SRO b.v. heeft Transect in maart 2020 een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd in een plangebied aan de Heuvellaan 50 in Hilversum (gemeente Hilversum). Het archeologisch vooronderzoek bestaat hier uit een Archeologisch Bureauonderzoek (BO) en een Inventariserend veldonderzoek (IVO). De vraagstelling van deze onderzoeken is het specificeren van de archeologische verwachting van het plangebied en het toetsen en aanvullen van deze verwachting door middel van waarnemingen in het veld.

- Op basis van het bureauonderzoek is vastgesteld dat voor het plangebied een hoge verwachting geldt op de aanwezigheid van archeologische resten uit de periode Laat-Paleolithicum tot en met de Vroege Middeleeuwen. Er zijn echter in de directe omgeving geen archeologische vindplaatsen bekend, ondanks dat in de directe omgeving enkele onderzoeken hebben plaatsgevonden.
- Op basis van historisch kaartmateriaal is vastgesteld dat het plangebied pas sinds het begin van de 20^e eeuw bebouwd is. Op geraadpleegde kaartmateriaal uit de periode ervoor - uit de eerste helft van de 18^e eeuw en 19^e eeuw – is te zien dat het plangebied in een niet ontgonnen heidegebied ligt. Ook op jonger kaartmateriaal staat geen bebouwing aangegeven, waardoor voor de Nieuwe tijd (1500- heden) en ook voor de Late Middeleeuwen (1000 – 1500 na Chr.) een lage verwachting op het aantreffen van archeologische (nederzittings)resten bestaat¹.
- Op basis van het veldonderzoek is vastgesteld dat de hoge verwachting uit het bureauonderzoek voor het zuidelijk deel van het plangebied naar laag kan worden bijgesteld. Dit is gebaseerd op de hoge mate van verstoring van de ondergrond in het plangebied. Vermoedelijk heeft de verstoring te maken met de realisatie van het huidige kantoorcomplex, waaronder die van een kelder en een parkeerplaats. De bodem is daarbij naar verwachting zodanig omgewerkt dat eventueel aanwezige archeologische resten vernietigd zullen zijn. In het noordelijk deel van het plangebied geldt nog wel een hoge archeologische verwachting. Dit is gebaseerd op de aanwezigheid van een relatief gave bodemopbouw en de ligging van het plangebied op een stuwwal in een archeologisch-rijk landschap. Uit het veldonderzoek is gebleken dat de top van de stuwwal grotendeels intact is en dat daarin een oude verweringslaag (Bw-horizont) aanwezig is. In de top van de stuwwal kunnen grondsporen van nederzettingen, sporen van landgebruik of grafvelden aanwezig zijn uit de periode Neolithicum-Late Middeleeuwen. Sporen uit de periode Paleolithicum-Mesolithicum of Nieuwe tijd worden daarentegen niet verwacht. Resten uit deze perioden zullen namelijk zijn verploegd. Resten uit de Nieuwe tijd worden niet verwacht omdat op basis van historisch kaartmateriaal geen aanleiding bestaat ze te vermoeden. De ligging van het archeologisch relevante gebied is in bijlage 6 weergegeven.

Advies

Uit het archeologisch onderzoek blijkt in het noordelijk deel van het plangebied een hoge verwachting te gelden. Dit leidt ertoe dat in dit deel van het plangebied met de aanwezigheid van archeologische resten rekening gehouden moet worden. In het kader van een vergunningsverlening betekent dit dat Transect b.v. voor dit deel van het terrein een vervolgonderzoek adviseert om de hoge verwachting te toetsen (het vaststellen of, en in hoeverre, in het plangebied sprake is van een behoudenswaardige vindplaats (IVO, karterende-waarderende fase)).

¹ De afwezigheid van bebouwing op historisch kaartmateriaal is vaak een indicatie voor de afwezigheid hiervan in vroegere periode. Het een hoeft het ander echter ook niet uit te sluiten.

Het vervolgonderzoek kan het beste plaatsvinden in de vorm van een inventariserend proefsleuvenonderzoek (IVO-P). Voor een dergelijk onderzoek dient de werkwijze te worden vastgelegd in een Programma van Eisen (PvE), dat door de gemeente Hilversum dient te worden beoordeeld en goedgekeurd. In het zuidelijk deel bestaat in archeologisch opzicht geen bezwaar tegen de voorgenomen sloop van het kantoorcomplex en de nieuwbouw van woning. Daar geldt een lage archeologische verwachting. Hier zijn daarom geen aanvullende archeologische (onderzoek)-maatregelen nodig. Op het moment dat tijdens graafwerkzaamheden onverhoopt toch archeologische zaken worden aangetroffen, geldt een wettelijke meldingsplicht (conform de Erfgoedwet 2016, artikel 5.10 en 5.11) deze vondsten te melden bij de bevoegde overheid (gemeente Hilversum).

Bovenstaande vormt een advies. Op grond van de resultaten van het rapport en het advies zal het bevoegd gezag (de gemeente Hilversum) een selectiebesluit nemen over de daadwerkelijke omgang met eventueel aanwezige archeologische waarden binnen het plangebied.

Inhoud

1. Aanleiding	1
2. Aard en doel van het archeologisch vooronderzoek	2
3. Afbakening van het plan- en onderzoeksgebied	3
4. Planvorming en consequenties toekomstig gebruik	5
5. Beleidskader	7
6. Landschap, geomorfologie en bodem	8
7. Archeologische verwachting en bekende waarden	10
8. Historische situatie, huidig gebruik en bodemverstoringen	12
9. Gespecificeerde archeologische verwachting	20
10. Resultaten veldonderzoek	21
11. Beantwoording onderzoeksvragen	24
12. Conclusie en Advies	25
13. Geraadpleegde bronnen	27
Bijlage 1: Archeologische beleidskaart van de gemeente Apeldoorn	29
Bijlage 2: Geomorfologische kaart van Nederland	30
Bijlage 3: Hoogtekaart	31
Bijlage 4: Geomorfologische kaart van Apeldoorn	32
Bijlage 5: Bodemkaart	32
Bijlage 6: Archeologische informatie	33
Bijlage 7: Boorpuntenkaart	34
Bijlage 8: Foto's van boringen	35
Bijlage 9: Boorbeschrijvingen	36

1. Aanleiding

In opdracht van Buro SRO b.v. heeft Transect² in maart 2020 een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd in een plangebied aan de Heuvellaan 50 in Hilversum (gemeente Hilversum). De aanleiding voor het onderzoek vormt de bestemmingsplanwijziging en de aanvraag van een omgevingsvergunning om de sloop van bedrijfsbebouwing en de realisatie van woningbouw in het plangebied mogelijk te maken.

Volgens de gemeentelijke beleidskaart geldt voor het plangebied een hoge archeologische verwachting. Dit betekent dat hier geen bodem verstorende werkzaamheden zijn toegestaan die een oppervlakte hebben groter dan 100 m² en die dieper reiken dan 30 cm -Mv. De oppervlakte van de beoogde werkzaamheden in het plangebied is circa 1,1 ha. Aangezien de voorgenomen bodemingrepen in het plangebied de planregels overschrijden, is in het kader van de aanvraag van een omgevingsvergunning een archeologisch onderzoek nodig.

Het onderzoek is uitgevoerd in overeenstemming met de eisen van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 4.1) en het Plan van Aanpak (Melman, 2020).

² Transect b.v. voldoet aan de eisen zoals gesteld in de kwaliteitsnorm 'BRL SIKB 4000', versie 4.1, en is gecertificeerd door middel van een procescertificaat. Transect b.v. is certificaathouder van de volgende protocollen: 'KNA Protocol 4001 Programma van Eisen', 'KNA Protocol 4002 Bureauonderzoek', 'Protocol 4003 Inventariserend Veldonderzoek, variant Overig', 'Protocol 4003 Inventariserend Veldonderzoek, variant Proefsleuven' en 'Protocol 4004 Opgraven', en staat geregistreerd bij het RCE en de SIKB.

2. Aard en doel van het archeologisch vooronderzoek

Het archeologisch vooronderzoek bestaat uit een gecombineerd onderzoek, te weten een Archeologisch Bureauonderzoek (BO) en een Inventariserend Veldonderzoek (IVO), verkennende fase.

Het doel van het archeologisch bureauonderzoek is het specificeren van de archeologische verwachting, dat wil zeggen het aan de hand van beschikbare en nieuwe informatie over de archeologie, cultuurhistorie, geomorfologie, bodemkunde en grondgebruik, bepalen van de kans dat binnen het plangebied archeologische resten kunnen voorkomen. Hiervoor is onder andere het centraal Archeologisch Informatiesysteem (Archis) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) geraadpleegd, waarin de Archeologische Monumentenkaart (AMK) is opgenomen. Aanvullende (cultuur)historische informatie is verkregen uit divers voorhanden historisch kaartmateriaal. Om inzicht te krijgen in de opbouw en ontwikkeling van het landschap zijn onder andere de bodemkaart en beschikbaar geologisch-geomorfologisch kaartmateriaal geraadpleegd. Deze gegevens zijn aangevuld met relevante informatie van de Hilversumse Historische Kring Albertus Perk, het Streekarchief Gooi en Vechtstreek en het gemeentelijk bouwarchief. Een overzicht van de geraadpleegde bronnen is weergegeven in de literatuurlijst in hoofdstuk 11.

Het doel van het inventariserend veldonderzoek is het toetsen en waar mogelijk bijstellen van de gespecificeerde archeologische verwachting, door het verzamelen van informatie over de feitelijke bodemopbouw, bodemreliëf en bodemintactheid in het plangebied. Hiermee ontstaat inzicht in de landschapsvormende processen en landschappelijke eenheden uit het verleden. Op basis hiervan kan een oordeel worden gegeven over waar, wanneer en in hoeverre het gebied in het verleden geschikt was voor de mens. Het inventariserend veldonderzoek is uitgevoerd in de vorm van een booronderzoek (IVO-O). De toegepaste methodiek in het veld wordt beschreven bij de beschrijving van de veldresultaten (Hoofdstuk 10).

Het onderzoek probeert hiermee aan de hand van feitelijke informatie antwoord te geven op de volgende vragen:

- Hoe heeft het plangebied oorspronkelijk in het natuurlijk landschap gelegen?
- Zijn er binnen de bodemopbouw archeologisch relevante bodemniveaus te onderscheiden en hoe diep liggen deze?
- In hoeverre zijn de archeologisch relevante bodemniveaus nog intact (verstoring, erosie, afdekkend substraat)?
- Wat is de archeologische verwachting van het plangebied en in hoeverre is deze te differentiëren in laag, middelhoog en hoog?

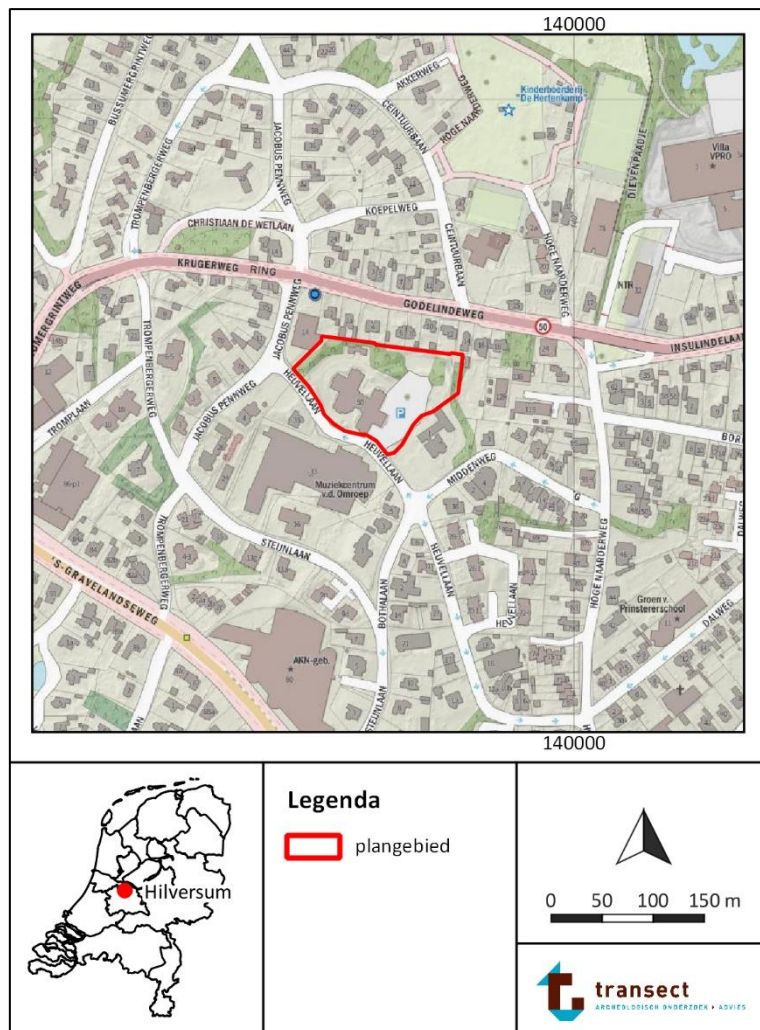
Het resultaat van het archeologisch vooronderzoek is dit rapport met een conclusie omtrent het risico dat eventueel aanwezige archeologische waarden in het plangebied worden verstoord als gevolg van de voorgenomen plannen. Op basis van dit rapport neemt het bevoegd gezag een beslissing in het kader van de vergunningverlening of planprocedure. Het rapport bevat waar mogelijk gegevens over de – verwachte – aan- of afwezigheid, aard, omvang, ouderdom, gaafheid, conservering en (relatieve) kwaliteit van archeologische waarden. Het bureauonderzoek is uitgevoerd conform protocol 4002 van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 4.1 (KNA 4.1). Het inventariserend veldonderzoek is uitgevoerd conform protocol 4003 van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 4.1 (KNA 4.1).

3. Afbakening van het plan- en onderzoeksgebied

Gemeente	Hilversum
Plaats	Hilversum
Toponiem	Heuvellaan 50
Kaartblad	31F
Centrumcoördinaat	139.809 / 471.723

Binnen het archeologisch bureauonderzoek is onderscheid gemaakt in het plangebied en het onderzoeksgebied. Het plangebied is het gebied waarin de geplande bodemingrepen zullen plaatsvinden. Het onderzoeksgebied omvat het plangebied en een deel van het direct omringende gebied en wordt bij het onderzoek betrokken om tot een beter inzicht te komen in de archeologische, (cultuur)historische en bodemkundige situatie in het plangebied. Het onderzoeksgebied beslaat in dit geval een straal van circa 500 meter rond het plangebied.

Het plangebied omvat het kantoorpand en bijbehorende tuinen en parkeerplaatsen aan de Heuvellaan 50 in Hilversum (gemeente Hilversum). De ligging van het plangebied is weergegeven in figuur 1. Kadastraal omvat het plangebied perceel HVS Sectie Q nummer 1334. De begrenzing ervan wordt volledig gevormd door de perceelsgrenzen met aanliggende kavels. Alleen de zuidgrens van het plangebied wordt gevormd door de huidige Heuvellaan. Het plangebied heeft een omvang van circa 1,1 ha. Hierbinnen is de sloop van de bestaande bebouwing en de nieuwbouw van woningen voorzien.



Figuur 1: Ligging van het plangebied (met rode lijnen aangegeven; bron kaart: www.pdok.nl).

4. Planvorming en consequenties toekomstig gebruik

Kader	Wijziging bestemmingsplan, omgevingsvergunning
Oppervlakte plangebied	1,1 ha
Planvorming	Sloop bestaande bebouwing, nieuwbouw woningen
Omvang verstoringen	Sloop bedrijfspand, bijgebouw (1793, 106 m ²) Nieuwbouw woningen, kantoorvilla, kantoor (totaal 2250 m ²) Herinrichting omliggende gebied
Bodemverstorende werkzaamheden	Graafwerkzaamheden
Diepte verstoring	Nog onbekend

In het plangebied staat een kantoorpand met eromheen een kantoortuin. Deze zal in de nabije toekomst worden gesloopt, waardoor het terrein vrij komt voor woningbouw en kantoor: dit grondgebruik sluit aan bij de rest van de woningbouw in de omgeving. Om deze ontwikkelingen mogelijk te maken is juridisch planologisch gezien een bestemmingsplanwijziging nodig, waarbij de bedrijfsbestemming wordt omgezet naar wonen en werken. Ook is een omgevingsvergunning nodig om de bedrijfsbebouwing te kunnen slopen en de nieuwbouw in het gebied mogelijk te maken. Hoewel er nog geen exacte plantekeningen beschikbaar zijn, is wel een situatieschets beschikbaar van de toekomstige inrichting van het plangebied. Deze is weergegeven in figuur 2.

De panden in het plangebied die worden gesloopt hebben respectievelijk een omvang van 1793 m² en 106 m². De nieuwbouw omvat in totaal twaalf twee-onder-een-kappers, 12 kwadrantwoningen, 2 kantoorvilla's en 1 kantoor. In totaal zal de nieuwe bebouwing een omvang krijgen van circa 2250 m². Ook de omgeving zal opnieuw worden ingericht. Technische tekeningen zijn echter nog niet voorhanden. Zodoende zijn over de exacte omvang van de voorgenomen verstoringen in het gebied vooralsnog geen uitspraken te doen. Wel is de verwachting dat de herontwikkeling in het plangebied grondverstoring met zich mee zal brengen, waarbij mogelijk aanwezige archeologische waarden kunnen worden aangetast.



Figuur 2: Inrichtingstekening toekomstige situatie (bron: Buro SRO)

5. Beleidskader

Onderzoekskader	Bestemmingsplanwijziging, aanvraag
Beleidskader	omgevingsvergunning
Onderzoeksgrens	Gemeentelijke beleidskaart
	>100 m ² en dieper dan 30 cm -Mv

In 1992 heeft Nederland het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed ondertekend; ook wel het Verdrag van Malta of Valletta genoemd, naar het eiland en de plaats waar het is ondertekend. Het Verdrag is in 1998 geratificeerd en op 1 september 2007 via de Wet op de Archeologische Monumentenzorg (Wamz) geïmplementeerd. De Wamz is een wijzigingswet en omvat een wijziging van de Monumentenwet 1988, de Wet Milieubeheer, de Ontgrondingenwet en de Woningwet, op grond waarvan overheden onder andere bij bodemingrepen verplicht rekening moeten houden met het behoud van archeologische waarden. Met ingang van juli 2016 is het behoud en beheer van het Nederlandse erfgoed geregeld door één integrale Erfgoedwet. De omgang met archeologie in de fysieke leefomgeving zal in de nieuwe Omgevingswet worden geregeld, die (naar verwachting) in 2021 in werking zal treden.

Het archeologiebeleid inzake het plangebied is vastgelegd op de gemeentelijke beleidskaart (bijlage 2). Het plangebied is hierop gekarteerd in een gebied waar een middelhoge archeologische verwachting geldt. In deze gebieden geldt dat initiatieven waarbij bodemingrepen niet dieper reiken dan 30 cm – Mv en kleiner zijn dan 100 m² worden vrijgesteld van archeologisch onderzoek. Met de voorgenomen werkzaamheden is daarom een archeologisch onderzoek in het kader van de ruimtelijke herordening noodzakelijk.

In het kader van het verkrijgen van een omgevingsvergunning dient de aanvrager een rapport aan de gemeente te overleggen, waarin de archeologische waarde van het plangebied naar het oordeel van Burgemeester en Wethouders in voldoende mate is vastgesteld. Afhankelijk van de uitkomsten van het archeologisch (voor-)onderzoek dat hiervoor nodig is, kunnen aan de ontwikkeling regels worden verbonden ter behoud van belangrijke archeologische waarden. Deze kunnen bestaan uit technische aanpassingen en/of een veiligstellende opgraving. Het archeologisch vooronderzoek kan, afhankelijk van de uitkomsten van het bureauonderzoek, worden uitgebreid met een al dan niet gecombineerd karterend en waarderend onderzoek, zodat op basis van de KNA-waarderingsystematiek een waardestelling kan worden opgemaakt.

6. Landschap, geomorfologie en bodem

Archeoregio	Midden-Nederlands Zandgebied
Geomorfologie	Stuwwal (kaartcode 15B11)
Maaiveld	87,0 m +NAP
Bodem	Hoge zwarte enkeerdgronden (kaartcode bEZ30)
Grondwater	GWT-VI

Landschap

Het plangebied is gelegen in het Midden-Nederlandse zandgebied, een gebied dat gekenmerkt wordt door de aanwezigheid van hoge stuwwallen: de stuwwallen van 't Gooi. Deze stuwwallen hebben zich gevormd gedurende de voorlaatste IJstijd, het Saalien (circa 370000 tot 130000 jaar geleden; Berendsen, 2000). In het Saalien lag er tot in Midden-Nederland landijs. Dit landijs stuwde oudere grofzandige rivierafzettingen van de Rijn en Maas voor zich uit. Aan de randen van de hierdoor ontstane stuwwallen komt lokaal verspoeld sediment voor dat is afgezet als gevolg van smeltwater, dat van het landijs afkomstig is (zogenaamde *sandr*-afzettingen, Berendsen, 2008).

In de laatste IJstijd, het Weichselien (circa 120000 – 10000 jaar geleden) was er geen sprake van de aanwezigheid van landijs, maar kende Nederland wel een zeer koud en droog klimaat. Hierdoor werden vanuit drooggevalen rivierbeddingen en de Noordzeebodem, als gevolg van het ontbreken van vegetatie, grote hoeveelheden zand weggeblazen om verderop afgezet te worden als dekzand. Dekzand is ook tegen de westrand van de stuwwallen afgezet en in de dalen die de stuwwallen hebben doorsneden, hier ontstonden de dekzandplateaus. Met het verbeteren van het klimaat aan het eind van het Weichselien raakte het dekzand begroeid en werd het dekzandrelief gedurende het Holoceen (de huidige geologische periode) als het ware 'vastgelegd' (Berendsen, 2008).

Geomorfologie

Het plangebied is op de geomorfologische kaart niet gekarteerd, wegens de ligging in bebouwd gebied (zie bijlage 2). Dit geldt eveneens voor de directe omgeving van het plangebied. Verder oostelijk is het gebied wel gekarteerd. Hier ligt een hoge stuwwal (kaartcode 11B11). Hierop afgaande zal dit waarschijnlijk ook voor het plangebied het geval zijn. Dit beeld is ook goed op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) te zien, waar de hoge ligging van het plangebied en het gebied er ten oosten van opvallen (bijlage 3; bron: www.ahn.nl). Ook dit vormt een aanwijzing voor de ligging van het plangebied op een stuwwal. Lokale hoogteverschillen zijn op het kaartbeeld ook aanwezig: deze zijn antropogeen en aangelegd voor de inrichting van de huidige kantoortuin.

Bodem en grondwater

Het plangebied is op de bodemkaart gekarteerd als bebouwd gebied (bijlage 4). Het gebied ten westen van dit bebouwde gebied ligt in een gebied waar haarpodzolgronden te verwachten zijn (Hd30). Deze hebben zich gevormd in relatief grof zand. Een haarpodzolgrond is een humuspodzolbodem, die alleen gevormd kan worden in gronden met een zeer diepe grondwaterstand. Dit bodemtype vormt zich over het algemeen in nutriëntarme gronden en kenmerkt zich door het voorkomen van een duidelijke uitspoelingslaag (E-horizont, van 8-12 cm dik) onder een dunne humeuze bovengrond (A-horizont, ca. 5 cm). Onder de uitspoelingslaag zijn inspoelingslagen aanwezig (B(h/s)-horizonten en BC-horizonten boven onveranderd moedermateriaal (C-horizont; De Bakker en Schelling, 1989).

Over het algemeen zijn haarpodzolgronden relatief nutriënt-arme gronden, waar vegetatie zich doorgaans moeilijk kan herstellen. Dit verklaart mede waarom met name in die gebieden door

laatmiddeleeuwse ontbossing vaak herverstuiving van zand heeft plaatsgevonden. Dit heeft geleid tot de vorming van nieuwe stuifduinen (zoals ten westen van het onderzoeksgebied), waarbij delen van het oude dekzandlandschap zijn verdwenen door herverstuiving maar ook delen begraven zijn geraakt. Met name deze begraven gebieden zijn vanuit archeologische perspectief interessant aangezien hier vindplaatsen begraven zijn geraakt en hiermee mogelijk goed geconserveerd.

Grondwatertrap

De grondwatertrap is een maat voor de vochttoestand in de bodem. Informatie hieromtrent is vanuit archeologische optiek met name relevant met betrekking tot het bepalen van een verwachte mate van conservering van eventuele archeologische resten in het plangebied. In het plangebied is geen grondwatertrap vastgesteld vanwege de ligging in bebouwd gebied, maar gezien de hoge ligging van het plangebied en de omgeving bedraagt deze hier VII. Dit duidt over het algemeen op droge omstandigheden in de bodem: hier zullen naar verwachting de gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG) en de gemiddeld laagste grondwaterstand (GLG) dieper dan 160 cm –Mv. Met dergelijk lage grondwaterstanden en droge omstandigheden zullen in het plangebied alleen anorganische archeologische resten te verwachten zijn. Onverbrande organische resten zullen als gevolg van oxidatie zijn (grotendeels) zijn verdwenen.

7. Archeologische verwachting en bekende waarden

Wettelijk beschermd monument	Nee
AMK terrein	Nee
Verwachting gemeentelijke kaart	Terrein met archeologische waarden
Archeologische waarden en/of informatie	Nee

Archeologische verwachtingen

Het plangebied heeft volgens het centraal archeologisch informatiesysteem (Archis3) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) geen archeologisch wettelijk beschermde status en is ook niet opgenomen op de Archeologische MonumentenKaart (AMK). Op de gemeentelijke verwachtingskaart van Hilversum is het plangebied aangewezen als een gebied met een hoge archeologische verwachting (bijlage 1).

Bekende waarden

In het plangebied zijn voor zover bekend in het verleden geen archeologische vondstmeldingen gedaan en heeft in het verleden niet eerder onderzoek plaatsgevonden (zie bijlage 5). Dit geldt wat betreft archeologische waarnemingen en vondstmeldingen ook voor de directe omgeving van het plangebied. Wel heeft binnen een straal van 500 m eerder onderzoek plaatsgevonden.

Op een afstand van 240 m ten zuidoosten van het plangebied heeft op de stuwwal een archeologisch vooronderzoek plaatsgevonden naar de aanwezigheid van archeologische resten in het kader van een vergunningverlening. Op basis van dit onderzoek kon worden vastgesteld dat daar sprake was van een lage archeologische verwachting. De ondergrond was immers tot in de natuurlijke stuwwalafzettingen verstoord geraakt, waardoor naar verwachting archeologische resten verdwenen waren. Ook vondsten ontbraken. Wel is op een plek een deels intacte podzolbodem aangetroffen (onderzoeksmelding 2256103100, Achter Dalweg 23; De Ruiter, 2009). Direct naast dit terrein is in 2016 eveneens onderzoek uitgevoerd (De Groot, 2016; onderzoeksmelding 3988209100). Tijdens dit onderzoek is ook vastgesteld dat dit gebied op een stuwwal gelegen heeft, waar in delen van het stuwwalzone nog sporen van podzolering aanwezig zijn. Uit het onderzoek blijkt echter dat op de plaatsen, waar nieuwbouw gepland is, de ondergrond wel diep verstoord is. Voor de uitvoering van de planning op dit adres (Hoge Naarderweg 54b) zijn daarom geen aanvullende onderzoeksmaatregelen nodig.

Direct ten oosten van het plangebied – ter plaatse van het Mediapark – heeft eveneens archeologisch vooronderzoek plaatsgevonden (onderzoeksmeldingen 2216349100, 2204060100 en 2223128100). Het betreffen hier echter uitsluitend bureauonderzoeken waarvan een gebiedsspecifieke uitspraak over de aanwezigheid van resten ontbreekt (onderzoeksmelding 2223128100) of onderzoeken waarvan de resultaten nog niet openbaar zijn gemaakt (onderzoeksmeldingen 2204060100 en 2216349100).

Ten noordoosten van het plangebied, op een afstand van circa 50 m hebben ook twee onderzoeken plaatsgevonden (onderzoeksmelding 2459885100 en 4659691100). Het eerste onderzoek is uitgevoerd op de voormalige tennisvelden aan de Hoge Naarderweg (thans: Hoge Naarderweg 201 en 202, Nales, 2014). Hier zijn deels verstoorde bodems, maar ook intacte bodems gevonden. Er was sprake van sterke verschillen in hoogte binnen het plangebied, die het gevolg waren van graafwerkzaamheden. Omdat op de intacte plekken geen archeologische indicatoren in de boringen zijn aangetroffen, is de verwachting in dit gebied naar laag bijgesteld. In 2019 heeft aan de

Godelindelaan 15 eveneens een booronderzoek plaatsgevonden. Hiervan is nog geen rapport voorhanden. Wel is in Archis3 kenbaar gemaakt dat de bodemopbouw niet meer intact was en dat er geen archeologische resten meer te verwachten waren in dit gebied.

8. Historische situatie, huidig gebruik en bodemverstoringen

Historische bebouwing	Nee
Historisch gebruik	Akker
Huidig gebruik	Kantoorpand, tuin en parkeerplaats
Bodemverstoringen	Aanleg bebouwing

Cultuurhistorische achtergronden

Het plangebied ligt in het historisch landgebouwgebied rond Hilversum, ten noordwesten van de historische dorpskern. Op een historische kaart uit 1740 is reeds te zien dat in het plangebied akkers aanwezig zijn en dat het niet is bebouwd (figuur 3; bron: www.nationaalarchief.nl). Ook op de kadastrale Minuut uit 1811-1832 is het plangebied niet bebouwd. Het is dan volgens de bijbehorende Oorspronkelijk Aanwijzende Tafelen in gebruik als bouwland (figuur 4; bron: www.beeldbank.cultureel.erfgoed.nl). Tegen het einde van de 19^e eeuw is de situatie van het landgebruik in de directe omgeving van het plangebied gewijzigd (figuren 5-6; bron: www.topotijdreis.nl). Er is een bos ontstaan en er zijn verschillende nieuwe wegen aangelegd.

Vanaf het begin van de 20^e eeuw maakte het plangebied getuige kaartmateriaal deel uit van de bebouwde kom van Hilversum. De Heuvellaan is toen aangelegd ten zuiden van het plangebied. Ook is in het oosten een villa in het plangebied gebouwd. Deze villa, *Villa Statio* (de oorspronkelijke Heuvellaan 50), is rond het begin van de 20^e eeuw gebouwd. De rest van het plangebied was – en is – in gebruik als tuin. Onder de Villa Statio heeft een kleine kelder gezeten, zoals uit oude bouwtekeningen uit die tijd valt af te leiden. In 1925 zijn in de omgeving van het plangebied meerdere villa's gebouwd. In het midden van de 20^e eeuw is de bebouwing zelfs zodanig verdicht dat de tuin in het noordelijk deel van het plangebied ingesloten werd door bebouwing. Deze situatie is niet veranderd tot 1988. Toen is de bebouwing in het plangebied gesloopt en is een groot bedrijfspand gebouwd. Dit is het huidige gebouw. Dit gebouw, het toenmalig audiovisueel gebouw van de omroep VARA, is beeldbepalend in de omgeving van het plangebied. Uit bouwtekeningen valt af te leiden dat het gebouw onderkelderd is en dat de omgeving van het terrein, de tuin, zodanig is aangepast zodat het parkeergelegenheid en ter ontspanning voor de omroep diende. In 2012 is VARA gefuseerd met BNN en zijn beide omroepen naar Amsterdam verhuisd. Sindsdien is het gebouw verhuurd aan diverse *startups* en antikrakers. De topografische situatie in het plangebied is niet meer veranderd (figuur 9).

Militair Erfgoed

Het plangebied heeft op de Indicatieve Kaart Militair Erfgoed (IKME) geen specifieke aanduiding. Ten noorden van het plangebied is echter een zone aangegeven die de Duitse verdedigingslinie voorstelde van de stad Hilversum in de Tweede Wereldoorlog. Ten noorden van de Krugerweg zijn elementen als tankgrachten en -stellingen, loopgraven en luchtafweergeschut aanwezig geweest. Dit is echter niet het geval in het plangebied. Wel is bekend dat de watertoren, die direct ten noorden van het plangebied staat, op de kruising van de Jacobus Pennweg en de Heuvellaan zwaar beschadigd is tijdens een niet-geslaagd geallieerd bombardement op het Duits hoofdkwartier Hilversum (bron: www.tracesofwar.com). Andere specifieke objecten in het gebied worden niet verwacht (bron: www.vergeltungswaffe.nl, www.bunkerinfo.nl).

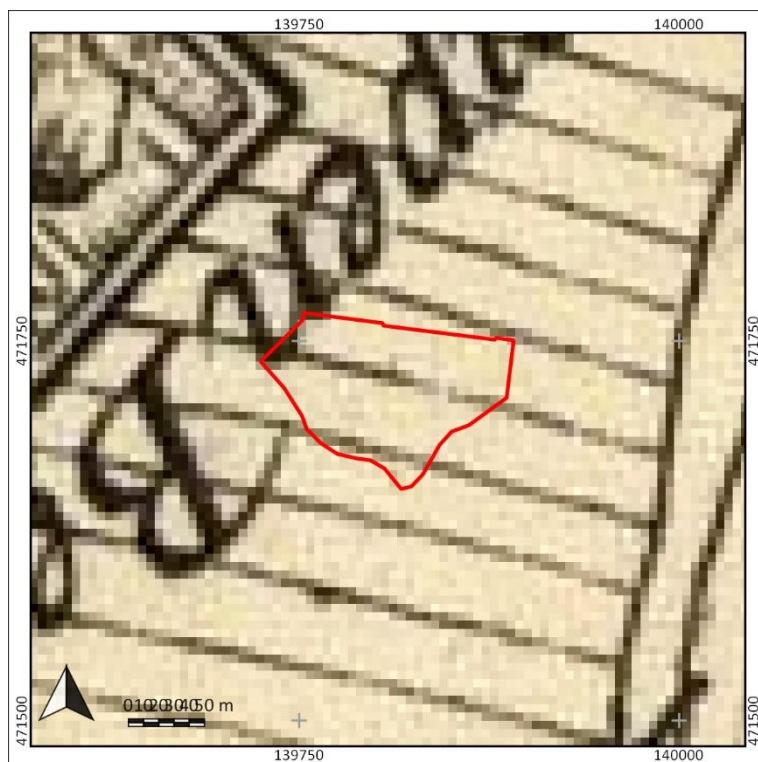
Huidig gebruik en bodemverstoringen

Het plangebied is bebouwd met een kantoorpand, waar voorheen de VARA gevestigd was (1793 m²). Nu is het in gebruik als verhuurobject. Rondom het plangebied ligt een tuin, waarin ook een parkeerplaats ligt. In het noorden ligt tevens een vijver met ten oosten ervan een grondhoop. De vijver

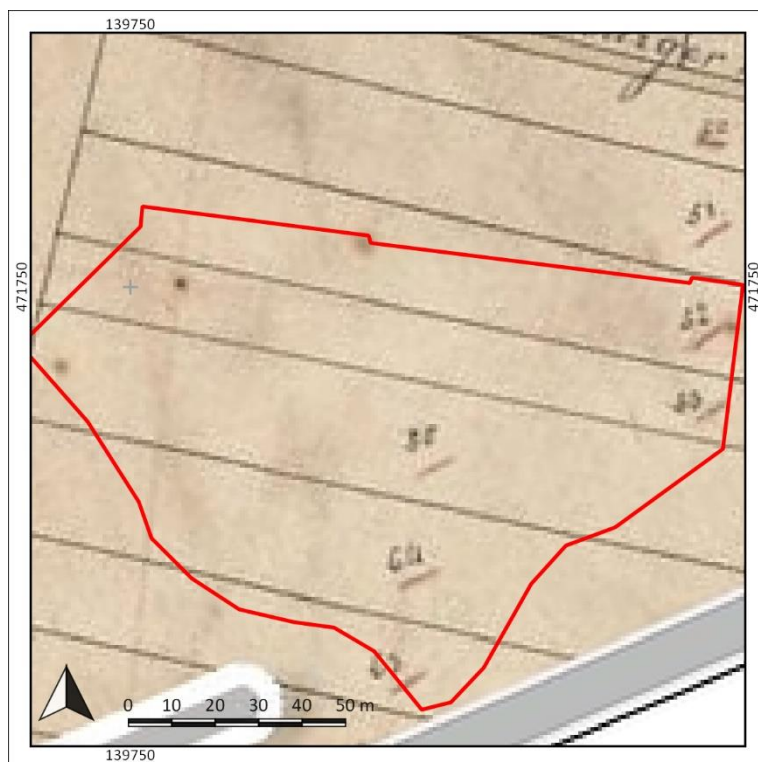
dient hierbij als waterbuffer. Hoe groot de vijver exact is, valt niet exact af te leiden uit een actuele luchtfoto (figuur 11). Tevens is in het noordwesten een fietsenstalling-berging aanwezig (106 m²).

Op basis van de historische kaarten is moeilijk in te schatten in hoeverre reeds bodemverstoringen in het plangebied hebben plaatsgevonden. Op basis van historisch kaartmateriaal is het de verwachting dat in het plangebied oude bouwlanden aanwezig zijn geweest (enken). De bewerking van het land heeft vermoedelijk voor verstoring van de bodem gezorgd (als gevolg van ploegen). In hoeverre is echter niet bekend. In de jaren '00, '50 en '90 van de 20^e eeuw zijn in het plangebied woningen en uiteindelijk een kantoorpand gebouwd. Van de oude Villa Statio (in het oosten in het plangebied) en van het huidig gebouw is bekend dat op basis van bouwtekeningen er kelders aanwezig zijn (geweest). Op die plekken is de oorspronkelijke bodemopbouw in ieder geval verstoord geraakt alsmede eventuele archeologische resten. Dit geldt eveneens voor de locatie van de vijver: hier is sprake van een verlaagd maaiveld (circa 2,0 m).

Van de gesloopte bebouwing uit de jaren '50 van de 20^e eeuw langs de Heuvellaan zijn geen bouwtekeningen (meer) aanwezig in het gemeentelijk bouwarchief. In het Bodemloket zijn tevens geen gegevens bekend over uitgevoerde milieuonderzoeken binnen het plangebied (www.bodemloket.nl). Op basis hiervan wordt verwacht dat er binnen het plangebied geen milieukundige saneringen plaats hebben gevonden, die tot een verstoring van het bodemarchief hebben geleid. Andere informatie is van het terrein niet bekend. Of en in hoeverre de ondergrond in de rest van het plangebied nog intact gebleven is, zal met behulp van boringen moeten worden vastgesteld.



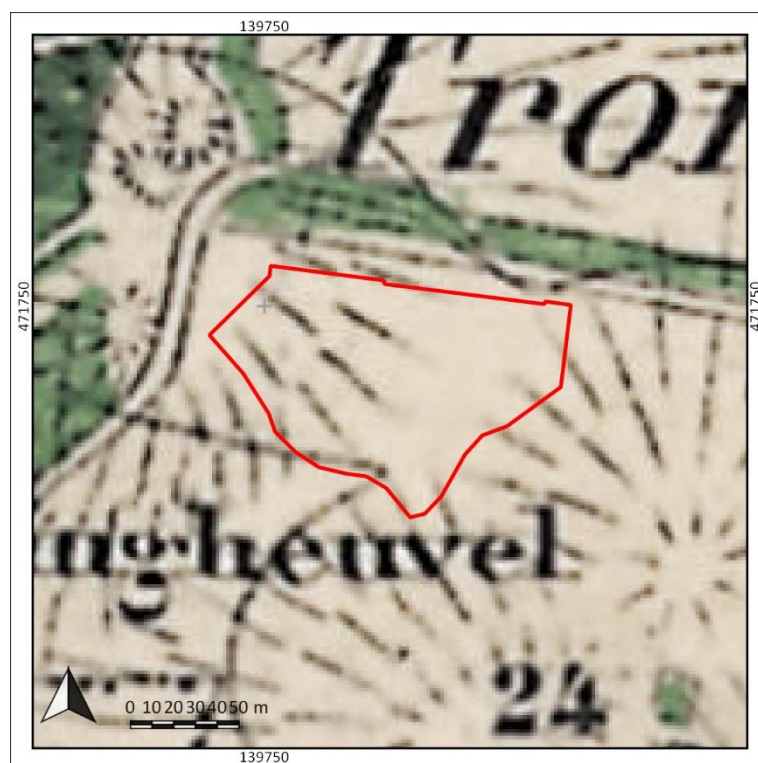
Figuur 3: Uitsnede van een topografische kaart uit 1749 (W. Leenen). Het plangebied is met rode lijnen weergegeven (bron: www.nationaalarchief.nl).



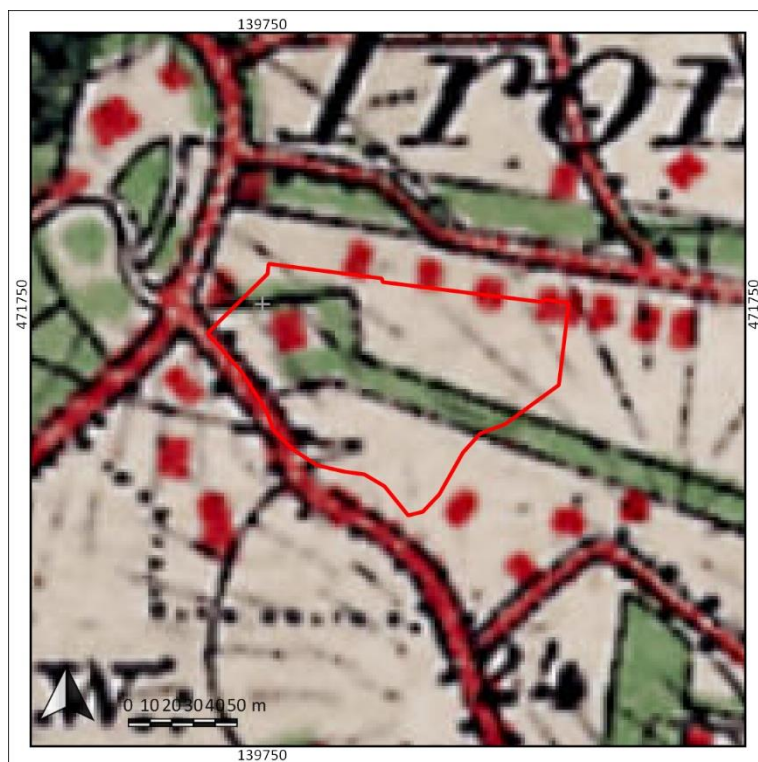
Figuur 4: Uitsnede van een topografische kaart uit 1802 (De Man). Het plangebied is met rode lijnen weergegeven (bron: www.nationaalarchief.nl).



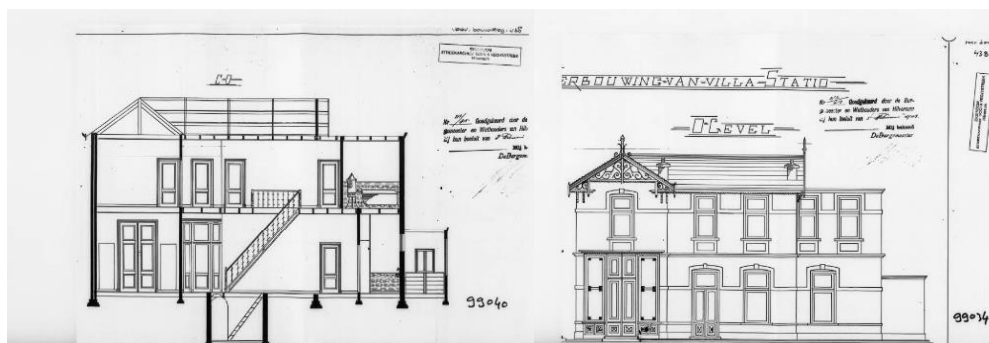
Figuur 5: Uitsnede van de kadastrale Minuutplan uit 1811-1832. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven (bron: Beeldbank RCE).



Figuur 6: Uitsnede van een topografische kaart uit 1900. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven (bron: www.topotijdreis.nl).



Figuur 7: Uitsnede van een topografische kaart uit 1925. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven (bron: www.topotijdreis.nl).



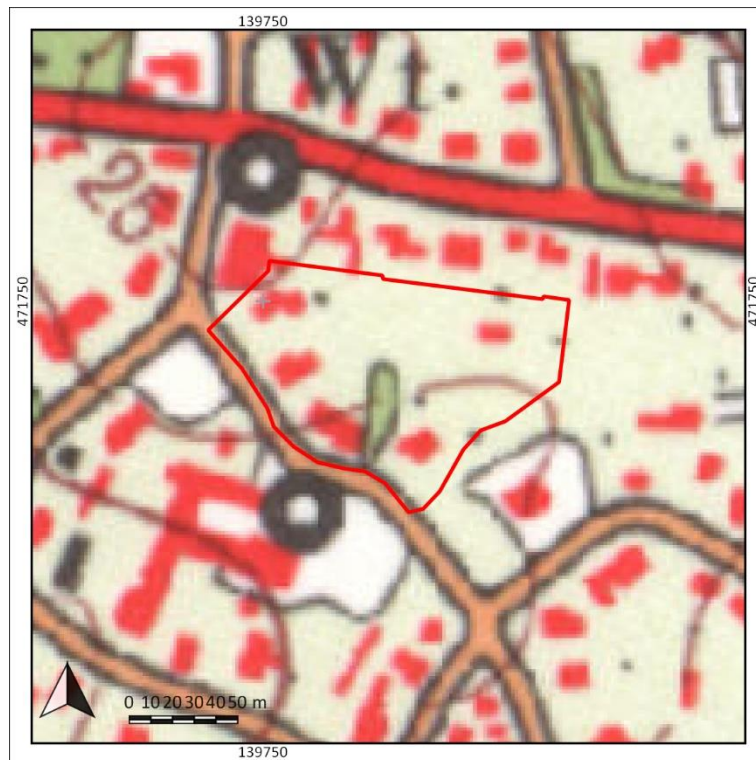
Figuur 8: Oude bouwtekeningen uit 1903-1905 van Villa Statio (bron: gemeentelijk bouwarchief Hilversum).



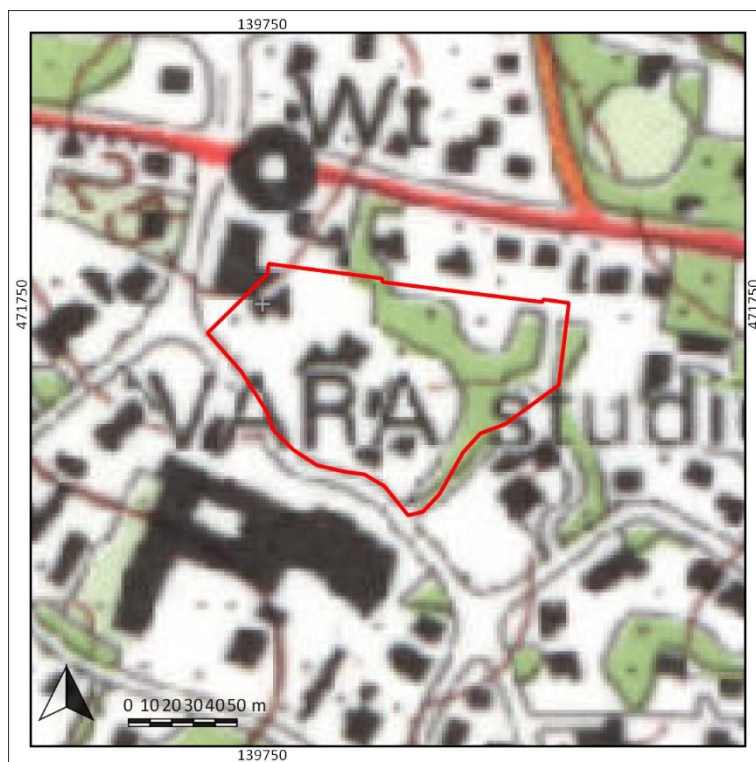
Figuur 9: Uitsnede van een topografische kaart uit 1950. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven (bron: www.topotijdreis.nl).



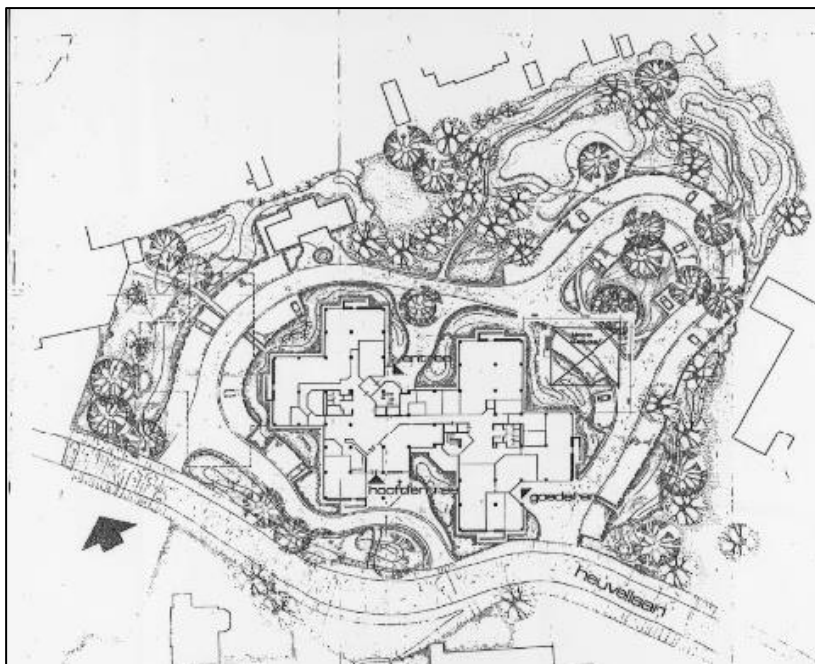
Figuur 10: Uitsnede van een topografische kaart uit 1950. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven (bron: www.topotijdreis.nl).



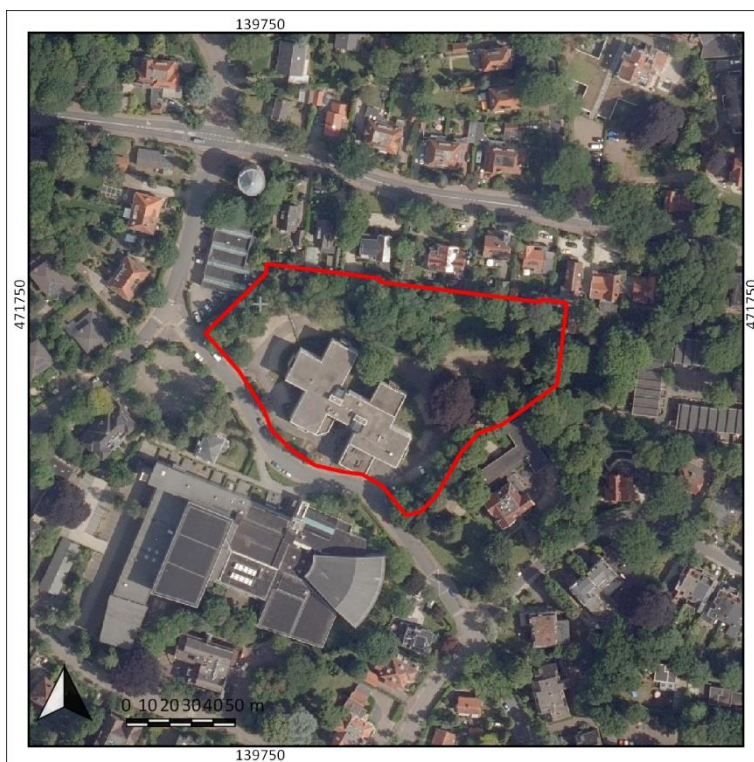
Figuur 11: Uitsnede van een topografische kaart uit 1975. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven (bron: www.topotijdreis.nl).



Figuur 12: Uitsnede van een topografische kaart uit 1995. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven (bron: www.topotijdreis.nl).



Figuur 13: Inrichtingstekening van VARA-kantoorpand (1988, bron: gemeentelijk bouwarchief Hilversum).



Figuur 14: Luchtfoto uit 2018 (bron: PDOK). Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.

9. Gespecificeerde archeologische verwachting

Kans op archeologische waarden	Hoog
Periode	Laat-Paleolithicum – Vroege Middeleeuwen
Complextypen	Nederzettingen, sporen van landgebruik, grafvelden
Stratigrafische positie	In de top van de stuwwal-afzettingen

Aanwezigheid en dichtheid

Het plangebied ligt op een hoge stuwwal of op één van de flanken, die met dekzand kunnen zijn afgedekt. In de buurt van het plangebied zijn niet eerder vondsten gedaan en op basis van historisch kaartmateriaal is het plangebied altijd onbebouwd geweest. Het plangebied lag zelfs in een niet-ontgonnen gebied. Pas in het begin van de 20^e eeuw is in de omgeving van het plangebied bebouwing verschenen. Voor wat betreft de aanwezigheid van vindplaatsen uit de Late Middeleeuwen - Nieuwe tijd (1000 na Chr. – heden) is de verwachting op het aantreffen van een vindplaats in het plangebied in ieder geval laag. Voor de overige perioden is een middelhoge archeologische verwachting toegekend. Vindplaatsen uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd worden namelijk eerder nabij de kern van Hilversum verwacht, gelegen ten oosten van het plangebied. Voor wat betreft vindplaatsen en nederzettingenpatronen uit de periode Laat-Paleolithicum tot en met de Vroege Middeleeuwen is veel minder bekend. Daarom zijn deze niet op voorhand in het plangebied uit te sluiten. De verwachting op de aanwezigheid van archeologische resten uit deze perioden is daarom voorsnog hoog.

Stratigrafische positie

Het archeologisch relevante niveau ligt direct onder het maaiveld en wordt gevormd door de top van de dekzand- of stuwwalafzettingen. Deze afzettingen bestaan hoofdzakelijk uit zand. In de top van het zand kunnen sporen van bodemvorming aanwezig zijn, die indicatief zijn voor zowel de diepteligging van archeologische resten en de mate van intactheid ervan (te weten in- en uitspoelingshorizonten, zie Hoofdstuk 6).

Complextypen

In het plangebied worden nederzettingsterreinen, graven, grafvelden en sporen van landgebruik verwacht³. Daarbij zijn naar verwachting nederzettingsterreinen en sporen van landgebruik het meest waarschijnlijk, hoewel grafheuvels op deze relatief hoog gelegen plek niet uit te sluiten zijn. Nederzettingencomplexen zouden zich kunnen kenmerken door een vondstlaag of dichte vondstenstrooiing, hetgeen met name afhankelijk is van de langdurigheid van eventuele bewoning op die plek. Daarentegen zullen sporen van landgebruik (waaronder ook grafvelden) zich juist kenmerken door grondsporen en verkleuringen in de bodem en in veel mindere mate door de aanwezigheid van vondstmateriaal. Derhalve kan over de aanwezigheid van laatstgenoemde complexen enkel uitspraken gedaan worden op basis van de mate van intactheid van de bodem. Over de exacte bodemopbouw en de mate van intactheid is buiten de bebouwde delen van het plangebied echter niets bekend.

³ Deze laatste theoretisch gezien vanaf het Neolithicum, met de opkomst van landbouw.

10. Resultaten veldonderzoek

Onderzoeksmethodiek

Het doel van het booronderzoek is het toetsen van de gespecificeerde archeologische verwachting in het plangebied, zoals deze is opgesteld in Hoofdstuk 9. Hiertoe is in het plangebied een verkennend booronderzoek uitgevoerd (conform het opgestelde Plan van Aanpak; Melman, 2020). De boringen zijn daarbij gebruikt om zowel de mate van intactheid van de bodem als de bodemopbouw zelf te bepalen. In totaal zijn in het plangebied zeven boringen gezet (boringen 1-7).

De boringen hebben een diepte tot maximaal 220 cm –Mv en zijn handmatig gezet met behulp van een Edelmanboor met een diameter van 7 cm. Beneden de grondwaterspiegel is gebruik gemaakt van een gutsboor met een diameter van 3 cm. De boringen zijn beschreven volgens de NEN5104 en de Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode (ASB; SIKB 2008). Deze beschrijvingen zijn terug te vinden in bijlage 8.

De boringen zijn gelijkmatig in het plangebied uitgevoerd. De ligging van de boringen werd hierbij gedeeltelijk bepaald door de inrichting van het terrein ten tijde van het veldonderzoek. De ligging van de boringen is opgenomen in bijlage 6. De coördinaten van de boorpunten zijn met een meetlint uitgezet en de hoogte is aan de hand van het AHN bepaald.

Veldwaarnemingen

Ten tijde van het veldonderzoek stond in het zuidelijk deel van het plangebied een groot kantoorpand. Dit pand lag verdiept: hieraan viel af te leiden dat ten behoeve van de aanleg van het pand grondwerkzaamheden hebben plaatsgevonden. Rondom het pand lagen verharding, een parkeerplaats en een tuin. In het noorden van het plangebied ligt een kantoortuin, waarin in het oosten een grondwal aanwezig is. De grondwal lijkt opgeworpen als onderdeel van het tuinontwerp uit 1988 en lijkt te bestaan uit grond die vrijgekomen is vanuit de vijver, die direct ten westen van deze wal ligt. De ligging van de vijver is weergegeven in bijlage 6. In de rest van de tuin is ook sprake van reliëf. Het oogt verder natuurlijk, in tegenstelling tot de omgeving van de vijver. Daar zijn verhogingen kunstmatig. Foto's van het plangebied ten tijde van het veldonderzoek zijn weergegeven in figuur 15.



Figuur 15: Foto's van het plangebied ten tijde van het veldonderzoek (25-03-2020).

Bodemopbouw en lithologie

Over het algemeen genomen zijn onderin de (meeste) boringen pleistocene stuwwalafzettingen aangetroffen, die worden afgedekt door een relatief recent ophogingspakket. Op de meeste plekken rondom de huidige bebouwing is de top van de pleistocene afzettingen verstoord geraakt, vermoedelijk als gevolg van de aanleg van het gebouw en inrichting van de tuin. In het noordelijk deel is echter in de top van het zand nog een restant van bodemvorming aanwezig. Hier is de bodem archeologisch gezien intact te beschouwen.

- Onder in de boringen zijn vanaf een diepte tussen 15-175 cm –Mv stuwwalafzettingen aangetroffen, die bestaan uit matig grof zand (korrelmediaan 210-300 µm, 21,6-23,0 m NAP). Het zand is daarbij slecht gesorteerd, hetgeen hoogstwaarschijnlijk het gevolg is van een “vermenging” van de gestuwde rivierafzettingen met dekzand. Sporadisch zijn in de top van de stuwwalafzettingen enkele fragmenten grind aanwezig.
- Bovenop de stuwwalafzettingen ligt een sterk humeus donkerbruin tot donkergrijsbruin ophogingspakket. Dit pakket is circa 15-175 cm dik. In het pakket zijn baksteenresten en plastic aanwezig evenals zandbrokken (van resten van podzolering en resten onveranderd zand). De gevelektheid van het pakket wijst erop dat dit pakket een pakket modern opgebrachte grond is dat vermoedelijk tijdens de aanleg van de diverse bebouwing in het plangebied is aangebracht en vergraven.
- In de top van de stuwwalafzettingen is onder het verstoringspakket in het zuidelijk deel van het plangebied geen sprake meer van duidelijke sporen van bodemvorming. In alle boringen, die tot in het stuwwal-zand reiken, is sprake van een abrupte overgang tussen de natuurlijke ondergrond en het erop gelegen humeuze verstoringspakket. In combinatie met de aanwezigheid van een verdiepte ligging van het kantoorpand en de aanwezigheid van een kelder wijzen de resultaten van het onderzoek uit dat in dit deel van het plangebied de ondergrond archeologisch gezien volledig verstoord is geraakt.
- In het noordelijk deel van het plangebied, in boringen 1, 2 en 4 is in de top van het stuwwal-zand een restant van een verweringshorizont aanwezig (Bw-horizont). Deze horizont vormt een restant van de vroegere (bos)bodem in de top van de stuwwalafzettingen. Archeologisch gezien is de top van de stuwwalafzettingen hier intact te beschouwen.
- Boring 7, in het noordwesten, is tot slot op een diepte van 90 cm -Mv gestaakt in een obstakel, mogelijk een boomwortel. Na drie poging is op deze locatie de boring beëindigd.

Archeologische indicatoren

Tijdens het onderzoek zijn uitsluitend resten van baksteen en modern bouwpuin waargenomen. Archeologische indicatoren ontbreken.

Archeologische interpretatie

Uit het veldonderzoek is dat de ondergrond in het zuidelijk deel van het plangebied archeologisch gezien volledig verstoord is geraakt. De verstoring reikt tot een diepte van 40-120 cm –Mv. Het oorspronkelijk archeologisch niveau – de top van de stuwwal – is daarbij nagenoeg volledig verdwenen. Ook ontbreekt de oorspronkelijke bodemvorming. Vermoedelijk hebben de verstoringen te maken gehad met de actuele inrichting in het plangebied. Hiertoe hebben graafwerkzaamheden plaatsgevonden om de huidige kantoorpand en de parkeergelegenheden eromheen aan te leggen. De bodem is daarbij naar verwachting zodanig omgewerkt dat eventueel aanwezige archeologische resten vernietigd zullen zijn. Deze resultaten vormen daarmee aanleiding de archeologische verwachting voor alle perioden in dit deel van het plangebied naar laag bij te stellen.

In het noordelijk deel is daarentegen in de top van de stuwwalafzettingen een restant van een podzolbodem aangetroffen (Bw-horizont). Archeologisch gezien is de top van de stuwwalafzettingen

hier intact te beschouwen. De top van de stuwwalafzettingen ligt hier begraven onder een dik humeus ophogingspakket, waarmee het waarschijnlijk ook relatief goed bewaard gebleven is. In dit deel is daarom sprake van een hoge archeologische verwachting op de aanwezigheid van resten uit de periode Neolithicum-Late Middeleeuwen. Voor de periode Paleolithicum-Mesolithicum geldt in het plangebied een lage archeologische verwachting. De oorspronkelijke top van de stuwwalafzettingen als archeologisch relevant niveau voor deze periode is door landbewerking zodanig omgewerkt dat specifiek resten uit deze tijd niet meer intact zullen zijn achtergebleven. Vindplaatsen uit deze periode kenmerken zich namelijk meer door een dunne vondstlaag op de top van het pleistocene zand nagenoeg zonder grondsporen. Dergelijke vindplaatsen zijn hierdoor in het pleistocene zandgebied zeer verstoringsgevoelig.

De ligging van het archeologisch relevante gebied is in bijlage 6 weergegeven.

11. Beantwoording onderzoeksvragen

1. Hoe heeft het plangebied oorspronkelijk in het natuurlijk landschap gelegen?

Op basis van het onderzoek ligt het plangebied op (de flank van) een hoge stuwwal. Daarop ligt een ophogingspakket, dat vermoedelijk in de moderne tijd is aangebracht voor de inrichting van het plangebied.

2. Zijn er binnen de bodemopbouw archeologisch relevante niveaus te onderscheiden en hoe diep liggen deze?

Onder in de boringen zijn vanaf een diepte tussen 15-175 cm –Mv stuwwalafzettingen aangetroffen, die bestaan uit matig grof zand (korrelmediaan 210-300 µm). Het zand is daarbij slecht gesorteerd, hetgeen hoogstwaarschijnlijk het gevolg is van een ‘vermenging’ van de gestuwde afzettingen met dekzand. Tevens zijn fragmenten grind aanwezig. In het zuidelijk deel van het plangebied is de top van de stuwwalafzettingen dermate verstoord geraakt dat deze niet meer als archeologisch relevant aan te wijzen zijn. In het noordelijk deel van het plangebied zijn echter sporen van bodemvorming in de top van de stuwwalafzettingen aanwezig die juist op een hoge mate van intactheid wijzen. Daarom is in dat deel van het plangebied de top van de stuwwalafzettingen wel relevant.

3. In hoeverre zijn de archeologisch relevante niveaus nog intact (verstoring, erosie, afdekkend substraat)?

Zie het antwoord op vraag 2.

4. Wat is de archeologische verwachting van het plangebied en in hoeverre is deze te differentiëren in laag, middelhoog en hoog?

In het zuidelijk deel geldt in het plangebied een lage archeologische verwachting op de aanwezigheid van resten. Dit is het gevolg van de hoge mate van verstoring van de ondergrond in dit deel van het plangebied. In het noordelijk deel, ruwweg in het onbebouwde, begroeide deel van het plangebied, geldt een hoge archeologische verwachting. Dit is het gevolg van het aantreffen van vondstmateriaal in combinatie met een intacte top van de stuwwalafzettingen. De mogelijk aanwezige resten kunnen dateren in de periode Neolithicum-Late Middeleeuwen. Sporen uit de periode Paleolithicum-Mesolithicum of Nieuwe tijd worden daarentegen niet verwacht. Resten uit de vroege en middensteentijd zullen namelijk zijn verploegd. Resten uit de Nieuwe tijd zijn afwezig aangezien op basis van historisch kaartmateriaal geen aanleiding bestaat ze te vermoeden.

12. Conclusie en Advies

Conclusie

- Op basis van het bureauonderzoek is vastgesteld dat voor het plangebied een hoge verwachting geldt op de aanwezigheid van archeologische resten uit de periode Laat-Paleolithicum tot en met de Vroege Middeleeuwen. Er zijn echter in de directe omgeving geen archeologische vindplaatsen bekend, ondanks dat in de directe omgeving enkele onderzoeken hebben plaatsgevonden.
- Op basis van historisch kaartmateriaal is vastgesteld dat het plangebied pas sinds het begin van de 20^e eeuw bebouwd is. Op geraadpleegde kaartmateriaal uit de periode ervoor - uit de eerste helft van de 18^e eeuw en 19^e eeuw – is te zien dat het plangebied in een niet ontgonnen heidegebied ligt. Ook op jonger kaartmateriaal staat geen bebouwing aangegeven, waardoor voor de Nieuwe tijd (1500- heden) en ook voor de Late Middeleeuwen (1000 – 1500 na Chr.) een lage verwachting op het aantreffen van archeologische (nederzettings)resten bestaat⁴.
- Op basis van het veldonderzoek is vastgesteld dat de hoge verwachting uit het bureauonderzoek voor het zuidelijk deel van het plangebied naar laag kan worden bijgesteld. Dit is gebaseerd op de hoge mate van verstoring van de ondergrond in het plangebied. Vermoedelijk heeft de verstoring te maken met de realisatie van het huidige kantoorcomplex, waaronder die van een kelder en een parkeerplaats. De bodem is daarbij naar verwachting zodanig omgewerkt dat eventueel aanwezige archeologische resten vernietigd zullen zijn. In het noordelijk deel van het plangebied geldt nog wel een hoge archeologische verwachting. Dit is gebaseerd op de aanwezigheid van een relatief gave bodemopbouw en de ligging van het plangebied op een stuwwal in een archeologisch-rijk landschap. Uit het veldonderzoek is gebleken dat de top van de stuwwal grotendeels intact is en dat daarin een oude verweringslaag (Bw-horizont) aanwezig is. In de top van de stuwwal kunnen grondsporen van nederzettingen, sporen van landgebruik of grafvelden aanwezig zijn uit de periode Neolithicum-Late Middeleeuwen. Sporen uit de periode Paleolithicum-Mesolithicum of Nieuwe tijd worden daarentegen niet verwacht. Resten uit deze perioden zullen namelijk zijn verploegd. Resten uit de Nieuwe tijd worden niet verwacht omdat op basis van historisch kaartmateriaal geen aanleiding bestaat ze te vermoeden. De ligging van het archeologisch relevante gebied is in bijlage 6 weergegeven.

Advies

Uit het archeologisch onderzoek blijkt in het noordelijk deel van het plangebied een hoge verwachting te gelden. Dit leidt ertoe dat in dit deel van het plangebied met de aanwezigheid van archeologische resten rekening gehouden moet worden. In het kader van een vergunningsverlening betekent dit dat Transect b.v. voor dit deel van het terrein een vervolgonderzoek adviseert om de hoge verwachting te toetsen (het vaststellen of, en in hoeverre, in het plangebied sprake is van een behoudenswaardige vindplaats (IVO, karterende-waarderende fase)).

Het vervolgonderzoek kan het beste plaatsvinden in de vorm van een inventariserend proefsleuvenonderzoek (IVO-P). Voor een dergelijk onderzoek dient de werkwijze te worden vastgelegd in een Programma van Eisen (PvE), dat door de gemeente Hilversum dient te worden beoordeeld en goedgekeurd. In het zuidelijk deel bestaat in archeologisch opzicht geen bezwaar tegen de voorgenomen sloop van het kantoorcomplex en de nieuwbouw van woning. Daar geldt een lage archeologische verwachting. Hier zijn daarom geen aanvullende archeologische (onderzoek)-

⁴ De afwezigheid van bebouwing op historisch kaartmateriaal is vaak een indicatie voor de afwezigheid hiervan in vroegere periode. Het een hoeft het ander echter ook niet uit te sluiten.

maatregelen nodig. Op het moment dat tijdens graafwerkzaamheden onverhoopt toch archeologische zaken worden aangetroffen, geldt een wettelijke meldingsplicht (conform de Erfgoedwet 2016, artikel 5.10 en 5.11) deze vondsten te melden bij de bevoegde overheid (gemeente Hilversum).

Bovenstaande vormt een advies. Op grond van de resultaten van het rapport en het advies zal het bevoegd gezag (de gemeente Hilversum) een selectiebesluit nemen over de daadwerkelijke omgang met eventueel aanwezige archeologische waarden binnen het plangebied.

13. Geraadpleegde bronnen

Archeologische kaarten en databestanden

- Archeologische Monumenten Kaart (AMK), Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE), Amersfoort, 2007.
- Archeologisch Informatie Systeem III (Archis3), Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE), Amersfoort, 2016.
- Archeologische beleidskaart van de gemeente Hilversum
- www.ahn.nl
- www.ruimtelijkeplannen.nl
- www.bodemloket.nl
- bagviewer.kadaster.nl
- www.topotijdreis.nl
- www.dinoloket.nl
- beeldbank.cultureelerfgoed.nl
- www.hilversum.nl (bouwarchief)

Afbeeldingenlijst

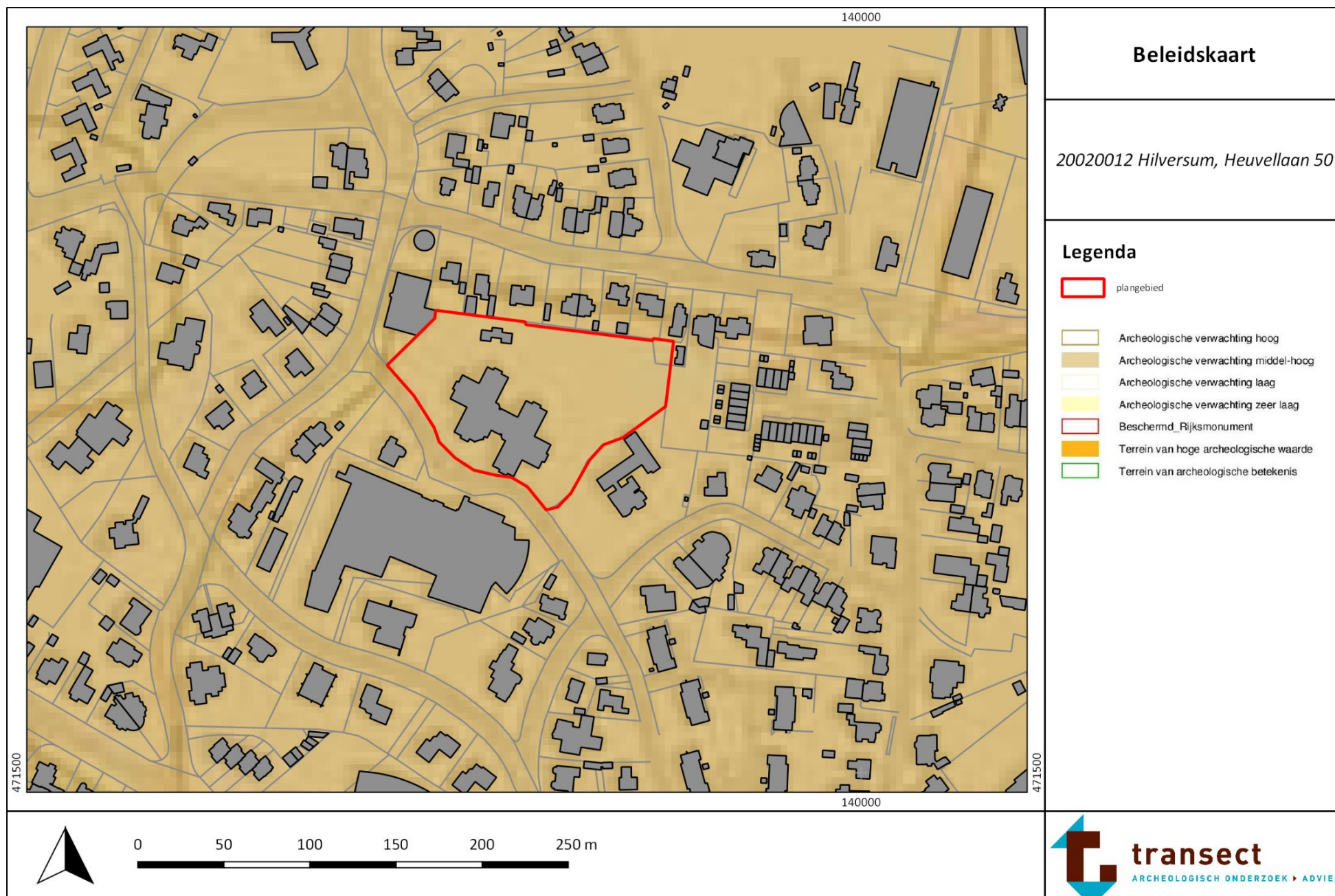
Figuur 1: Ligging van het plangebied (met rode lijnen aangegeven).	4
Figuur 2: Inrichtingstekening toekomstige situatie (bron: Buro SRO)	6
Figuur 3: Uitsnede van een topografische kaart uit 1749 (W. Leenen). Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.....	14
Figuur 4: Uitsnede van een topografische kaart uit 1802 (De Man). Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.....	14
Figuur 5: Uitsnede van de kadastrale Minuutplan uit 1811-1832. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.....	15
Figuur 6: Uitsnede van een topografische kaart uit 1900. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.....	15
Figuur 7: Uitsnede van een topografische kaart uit 1925. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.....	16
Figuur 8: Oude bouwtekeningen uit 1903-1905 van Villa Statio (bron: gemeentelijk bouwarchief Hilversum).	16
Figuur 9: Uitsnede van een topografische kaart uit 1950. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.....	17
Figuur 10: Uitsnede van een topografische kaart uit 1950. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.....	17
Figuur 11: Uitsnede van een topografische kaart uit 1975. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.....	18
Figuur 12: Uitsnede van een topografische kaart uit 1995. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.....	18
Figuur 13: Inrichtingstekening van VARA-kantoorpand (1988, bron: gemeentelijk bouwarchief Hilversum).	19
Figuur 14: Luchtfoto uit 2018 (bron: PDOK). Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.	19
Figuur 15: Foto's van het plangebied ten tijde van het veldonderzoek (25-03-2020).	21

Literatuur:

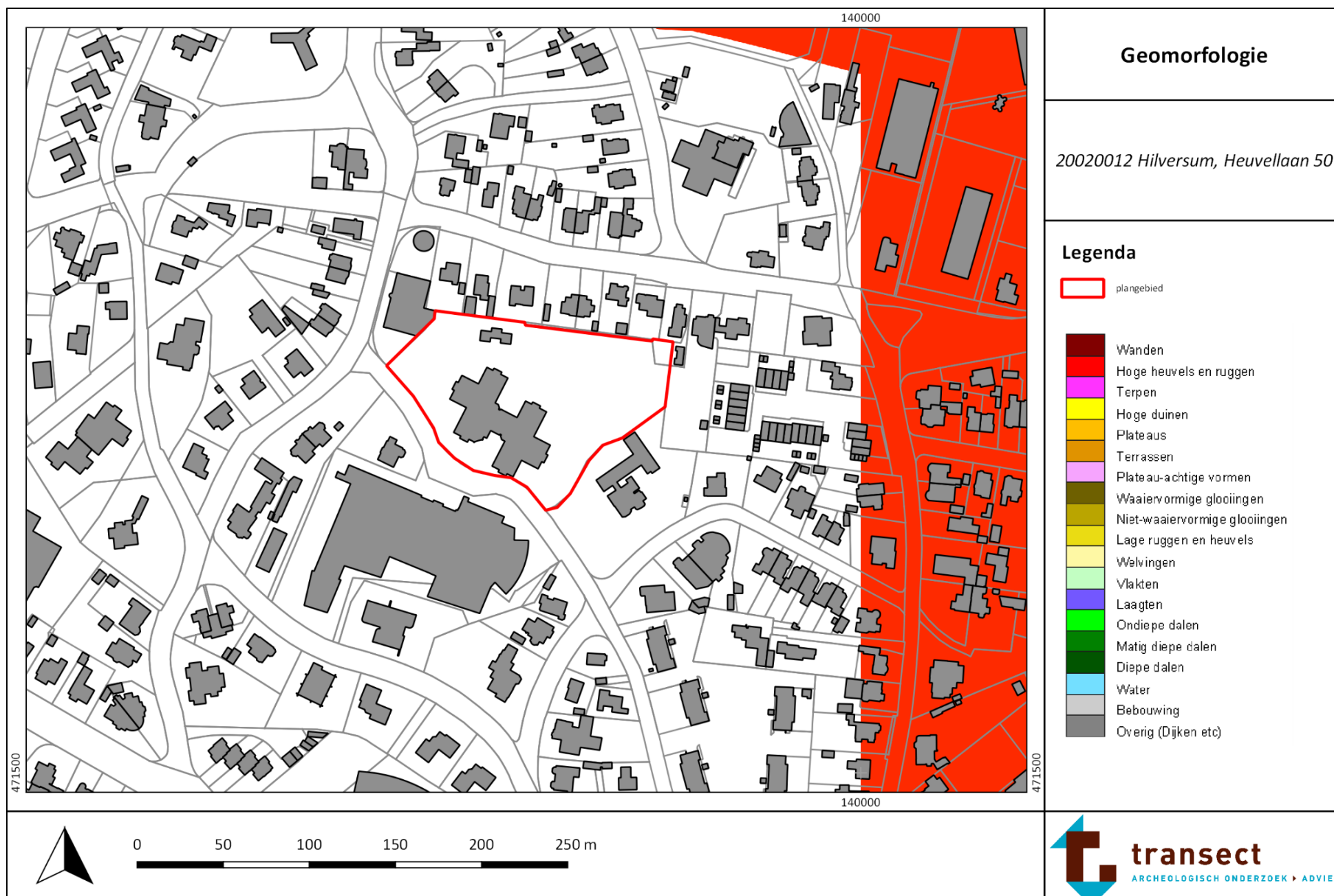
- Bakker, H., de, en J. Schelling, 1989. Systeem van bodemclassificatie voor Nederland. De hogere niveaus, Wageningen.
- Berendsen, H.J.A., 2004. De vorming van het land. Assen (Fysische geografie van Nederland). Vierde, geheel herziene druk.

- Boreel, G., 2008. Archeologisch bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek ten behoeve van de uitbreiding van het Media Park. ACVU rapport Beesd
- De Ruiter, D.L., 2009. Hilversum, achter Dalweg 23. BAAC-rapport V-09.0275. Deventer
- Berendsen, H.J.A., 2005. Landschappelijk Nederland, Assen.
- Exaltus, R., 2016. Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek, verkennende fase Hoog Soeren 14, Hoog Soeren (gemeente Apeldoorn). Steekproef rapport 2016-05/04, Zuidhorn.
- Louwe, E. K. Klerks, R. van Heeringen., 2009. Stationstraverse Mediapark gemeente Hilversum. Vestigia. Amersfoort.
- Mulder, E.F.J. de, M.C. Geluk, I.L. Ritsema, W.E. Westerhof, en T.E. Wong, 2003. De ondergrond van Nederland. Houten.
- Nales, T., 2014. Hilversum, Hoge Naarderweg (ong.). archeologisch bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek (IVO, karterende fase). Transect-rapport. Utrecht.
- Vos, P.C./S. de Vries, 2015. 2e generatie paleogeografische kaarten van Nederland (versie 2.0). sd, www.archeologieinnederland.nl (11-30-2015).
- Zagwijn, W.H. en Van Staalduinen Red. (1975), Geologische overzichtskaarten van Nederland. Haarlem: Rijks Geologische Dienst

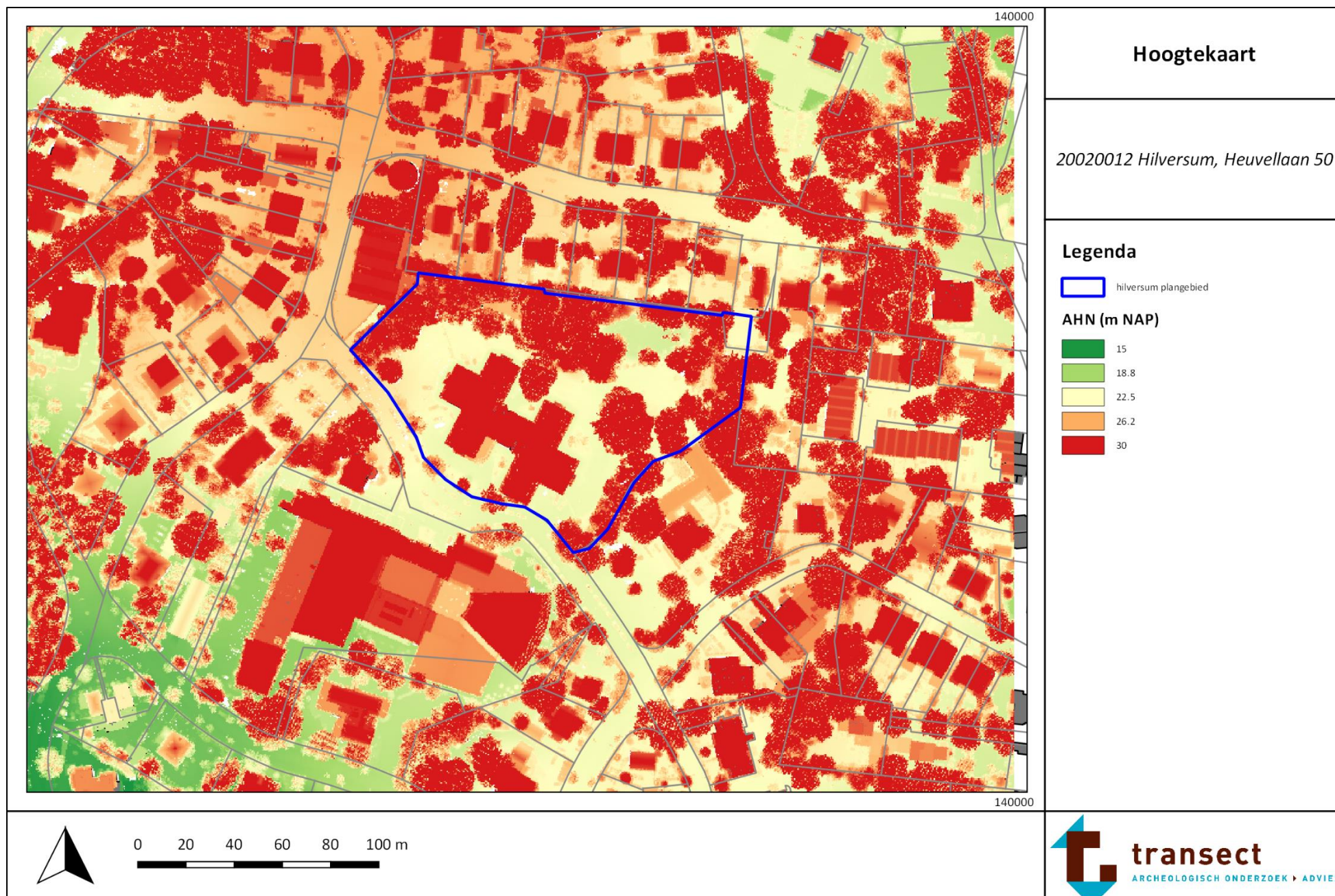
Bijlage 1: Archeologische beleidskaart van de gemeente Hilversum



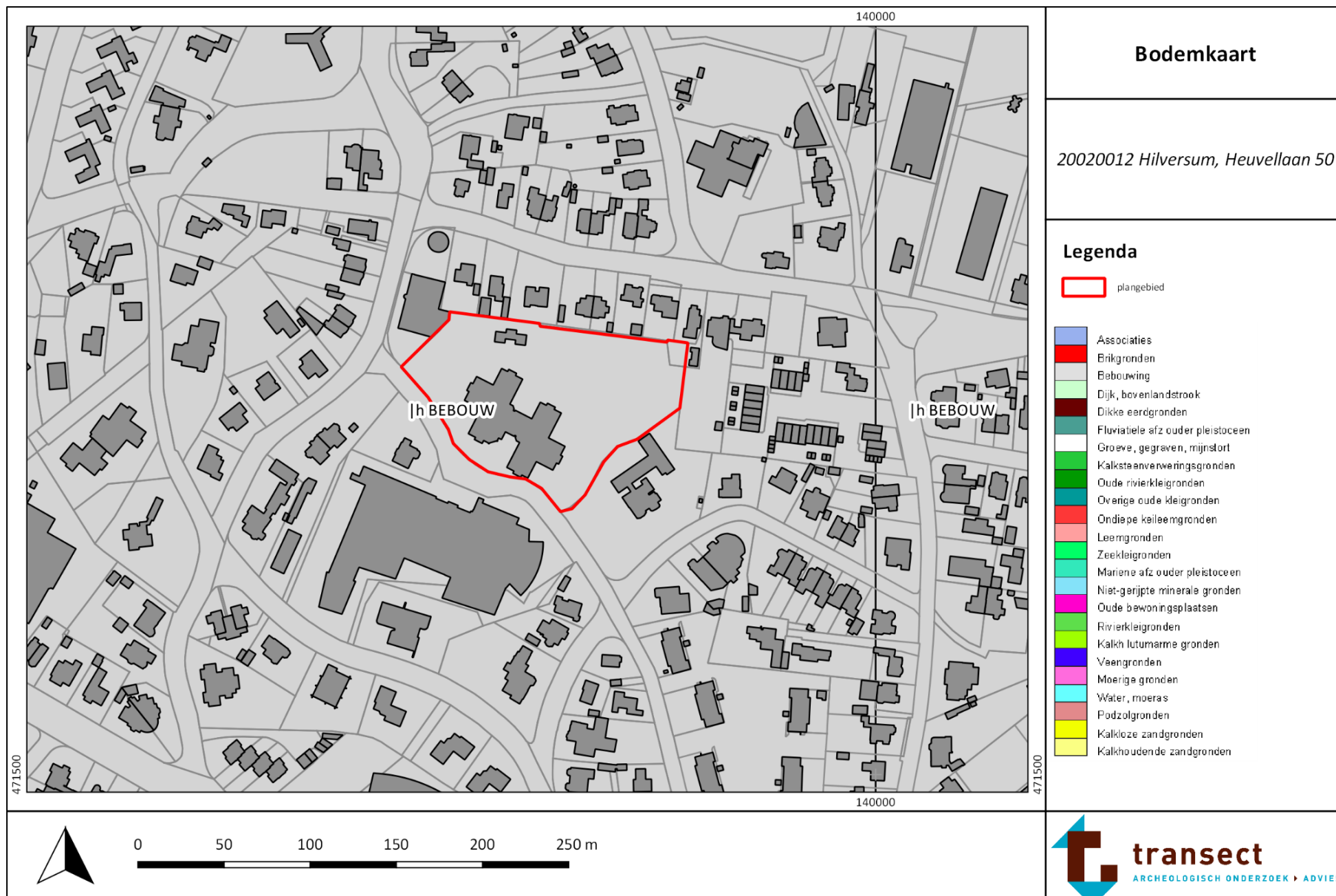
Bijlage 2: Geomorfologische kaart van Nederland



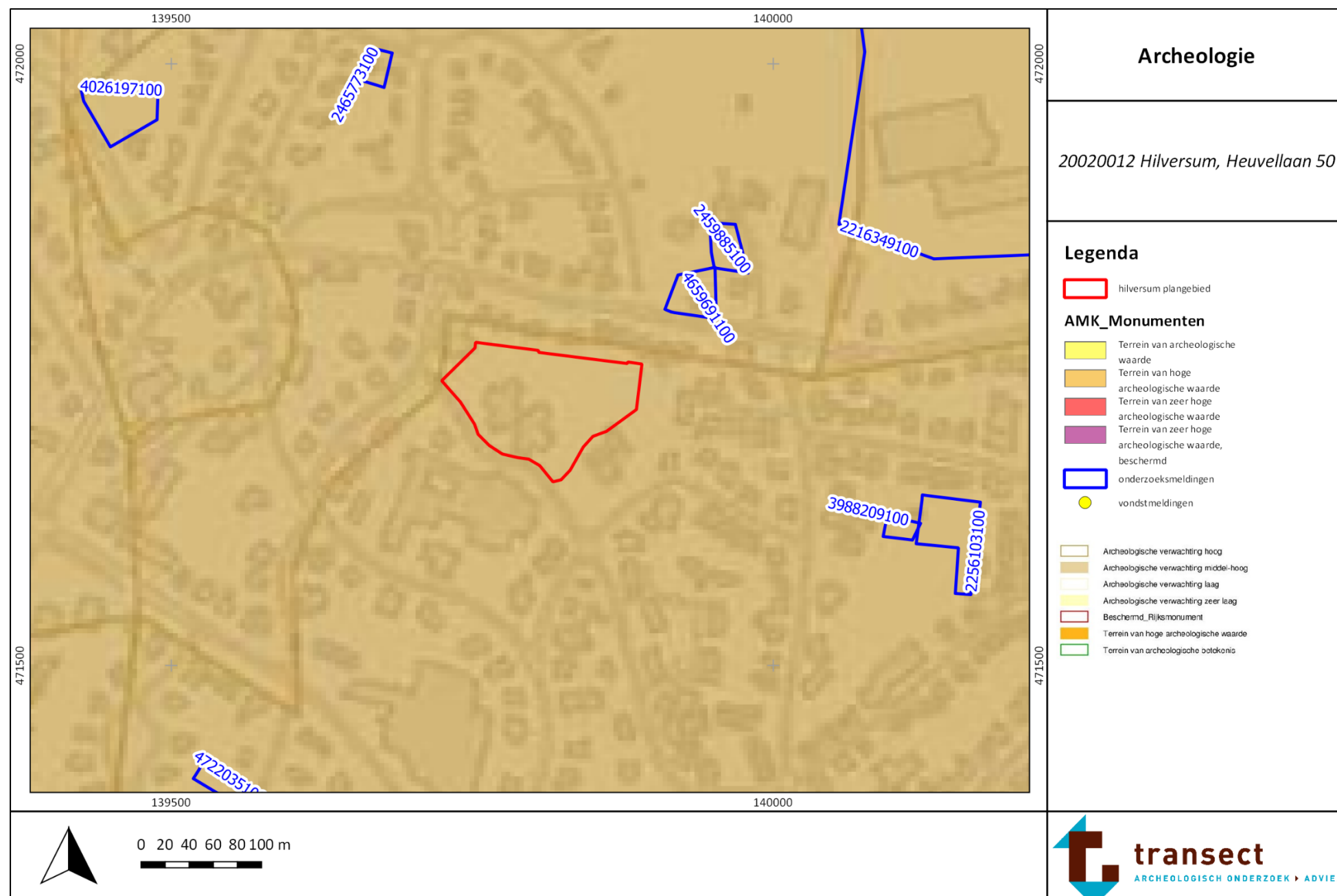
Bijlage 3: Hoogtekaart



Bijlage 4: Bodemkaart



Bijlage 5: Archeologische informatie



Bijlage 6: Boorpuntenkaart



Bijlage 7: Foto's van boringen

Hieronder volgen opnames van boring 1 en 2. De boorkernen op onderstaande foto's zijn van links naar rechts uitgelegd, waarbij de onderkanten van de boringen naar boven wijzen (per 50 cm).



Boring 1 tot een diepte van 80 cm -Mv



Boring 2 tot een diepte van 200 cm -Mv



boring: 20212-1

beschrijver: TNA, datum: 25-3-2020, X: 139.853, Y: 471.720, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 31F, hoogte: 22,40, precisie hoogte: 1 dm, referentievak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Holland, gemeente: Hilversum, plaatsnaam: Hilversum, opdrachtgever: Buro SRO b.v., uitvoerder: Transect b.v.



boring: 20212-2

beschrijver: TNA, datum: 25-3-2020, X: 139.883, Y: 471.730, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 31F, hoogte: 23,10, precisie hoogte: 1 dm, referentievak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Holland, gemeente: Hilversum, plaatsnaam: Hilversum, opdrachtgever: Buro SRO b.v., uitvoerder: Transect b.v.



boring: 20212-3

beschrijver: TNA, datum: 25-3-2020, X: 139.824, Y: 471.742, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 31F, hoogte: 22,58, precisie hoogte: 1 dm, referentievak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Holland, gemeente: Hilversum, plaatsnaam: Hilversum, opdrachtgever: Buro SRO b.v., uitvoerder: Transect b.v.





boring: 20212-4

beschrijver: TNA, datum: 25-3-2020, X: 139.772, Y: 471.755, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 31F, hoogte: 24,20, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Holland, gemeente: Hilversum, plaatsnaam: Hilversum, opdrachtgever: Buro SRO b.v., uitvoerder: Transect b.v.



boring: 20212-5

beschrijver: TNA, datum: 25-3-2020, X: 139.820, Y: 471.658, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 31F, hoogte: 23,00, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Holland, gemeente: Hilversum, plaatsnaam: Hilversum, opdrachtgever: Buro SRO b.v., uitvoerder: Transect b.v.



boring: 20212-6

beschrijver: TNA, datum: 25-3-2020, X: 139.761, Y: 471.703, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 31F, hoogte: 22,00, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Holland, gemeente: Hilversum, plaatsnaam: Hilversum, opdrachtgever: Buro SRO b.v., uitvoerder: Transect b.v.



boring: 20212-7

beschrijver: TNA, datum: 25-3-2020, X: 139.733, Y: 471.736, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 31F, hoogte: 24,30, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Holland, gemeente: Hilversum, plaatsnaam: Hilversum, opdrachtgever: Buro SRO b.v., uitvoerder: Transect b.v.

